Rapportage vaccinatiegraad RVP

Gemeente Zwolle

www.ggdijsselland.nl

GGD IJsselland

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave 2
Samenvatting 3
Introductie 3
Waarom is een hoge vaccinatiegraad belangrijk? 4
Hoe ziet het RVP eruit? 4
Vaccinatiegraad per vaccin (zuigelingen) 5
Vaccinatiegraad per wijk 8
Doelgroepen en aandachtsgebieden 8
Ervaringen uit de praktijk 9
Huidig aanbod GGD IJsselland 9
Samen zorgen voor een plan van aanpak 10

Samenvatting

De vaccinatiegraad onder Nederlandse kinderen is tot onder de kritieke grens gedaald. In de gemeente Zwolle zien we een daling van deelname aan het Rijksvaccinatieprogramma vanaf 2014. Sinds 2022 is er een sterke daling te zien en duikt de BMR-vaccinatie (bof, mazelen en rode hond) onder de Nederlandse doelstellingsnorm van 95%. Het is nodig deze trend te keren, want een lage vaccinatiegraad betekent dat de kans op uitbraken van mazelen in deze regio is vergroot. Er kunnen verschillende oorzaken ten grondslag liggen aan de verminderde participatie aan het Rijksvaccinatieprogramma. Het is van belang dat regionale en lokale/wijkgerichte acties worden ingezet om de vaccinatiegraad te verhogen.

Introductie

De afgelopen jaren is 'de vaccinatiegraad' onder Nederlandse kinderen tot onder de kritieke grens gedaald. Dat geldt ook voor de meeste gemeenten in Overijssel[1,2]. Dit betekent dat steeds minder ouders hun kinderen (volledig) laten vaccineren en dat is zorgwekkend. Vaccinaties beschermen namelijk niet alleen individuele mensen tegen ernstige ziekten, ze beschermen op groepsniveau ook tegen grotere uitbraken daarvan. Als voldoende mensen gevaccineerd zijn, krijgt een infectieziekte geen kans zich te verspreiden. Voor veel ziektes is die kritieke grens 90% en voor mazelen zelfs 95%. Bij een vaccinatiegraad onder dat percentage krijgen de ziektes waartegen gevaccineerd wordt meer kans. Recente uitbraken van bof en kinkhoest[3,4] (ook in onze regio) zijn daar voorbeelden van, net als de mazelenuitbraken die onlangs in Noord-Brabant en Den Haag het nieuws haalden[5]. Zowel op landelijk als op gemeentelijk niveau wordt onderzocht waarom mensen zich minder vaak laten vaccineren en wat gedaan kan worden om dat tegen te gaan[6]. Vaccineren is namelijk een krachtig instrument voor het beschermen van de volksgezondheid.

In Nederland worden vaccinaties aangeboden volgens het Rijksvaccinatieprogramma (RVP). Dit programma is gratis en voor iedereen beschikbaar en wordt in opdracht van gemeenten uitgevoerd door de Jeugdgezondheidszorg (JGZ). In de regio IJsselland is de JGZ onderdeel van GGD IJsselland. GGD IJsselland voert naast het RVP nog andere vaccinatieprogramma's uit, zoals de hepatitis-A-vaccinaties, de maternale griepvaccinatie en de COVID-19-vaccinaties voor mensen met extra risico op ernstige ziekte en zorgverleners.

In deze rapportage gaan we in op het RVP, omdat dit het grootste programma is dat voor alle kinderen in Nederland geldt. Het is wel belangrijk om te weten dat dynamieken rond verschillende vaccinatieprogramma's elkaar beïnvloeden. Zo is bekend dat het vertrouwen in de overheid is

[1] Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM), Vaccinatiegraad en jaarverslag Rijksvaccinatieprogramma Nederland 2022, 2023. Via: https://www.rivm.nl/bibliotheek/rapporten/2023-0031.pdf
[2] https://www.rtvoost.nl/nieuws/2324520/vaccinatiegraad-in-overijssel-het-laagst-in-tien-jaar-wat-zijn-de-gevolgen
[3] https://nos.nl/regio/overijssel/artikel/515287-ook-in-overijssel-toename-van-kinkhoest
[4] Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu. Actuele cijfers bof in Nederland. Laatste update 29-05-2024. Via: https://www.rivm.nl/bof/actuele-cijfers-bof-in-nederland
[5] Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu. Actuele cijfers mazelen. Laatste update 29-05-2024. Via: https://www.rivm.nl/mazelen/actueel#:~:text=Sinds%20begin%202024%20zijn%20er,)%2Dregio%20Noord%2DLimburg.
[6] Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport. Kamerbrief acties vaccinatiegraad Rijksvaccinatieprogramma. 3 april 2024. Via: https://open.overheid.nl/documenten/5db1816b-6a54-4d93-a27d-a92e6629eed2/file

gedaald tijdens de COVID-19 pandemie, wat zeer waarschijnlijk ook gevolgen heeft voor de deelname aan andere vaccinatieprogramma's van de overheid zoals het RVP[6].

In deze rapportage leveren we voor de gemeente Zwolle een overzicht van de huidige vaccinatiegraad van het RVP in deze gemeente. Dit doen we voor de verschillende vaccins die in de eerste twee levensjaren van het RVP worden gegeven, omdat zuigelingen met die vaccinaties basisimmuun zijn. Een trend van de vaccinatiegraad per wijk wordt gegeven voor de wijken die voldoende zuigelingen hebben. Ook bespreken we specifieke doelgroepen binnen de gemeente die zich minder vaak vaccineren. Tot slot laten we zien wat de JGZ in de gemeente al doet om de vaccinatiegraad te verhogen en gaan graag in gesprek hoe gemeenten hieraan kunnen bijdragen.

Waarom is een hoge vaccinatiegraad belangrijk?

De meeste mensen die het RVP doorlopen zijn beschermd tegen deze ziektes of tegen de ernstige vormen van ziektes, ongeacht of de mensen om hen heen beschermd zijn. Dat geldt alleen niet voor iedereen. Hele jonge kinderen, hele kwetsbare kinderen, of mensen met een afweerstoornis kunnen niet gevaccineerd worden. En ook onder gezonde mensen komt het voor dat een enkeling na vaccinatie toch niet beschermd is. Voor deze kinderen en volwassenen is het heel belangrijk dat de mensen om hen heen beschermd zijn. Hoe meer mensen beschermd zijn, des te minder een ziekte de kans krijgt om te verspreiden en de kwetsbare en onbeschermde mensen ziek te maken. Dit heet groepsimmuniteit.

Voor de meeste ziekten geldt dat als 90% van de bevolking beschermd is - door vaccinatie óf het te hebben doorgemaakt - er voldoende bescherming is om grote uitbraken te voorkomen. De uitzondering hierop is mazelen. Dit is zo besmettelijk dat pas bij 95% immuniteit voldoende groepsbescherming gehaald wordt. De Nederlandse normdoelstelling voor de vaccinatiegraad binnen het RVP is dan ook algemeen 90% en 95% voor de BMR-vaccinatie, waar ook mazelen onder valt. Sinds 2022 is het niet meer goed vast te stellen of de doelstelling van een vaccinatiegraad van minimaal 90% voor alle individuele vaccinaties wordt gehaald. Dat komt onder andere door het effect van het *informed consent* (toestemming), dat ouders sinds 2022 moeten geven. Ouders hebben de keuze om het halen van een vaccinatie wel of niet te delen met het RIVM. Als ouders van een kind geen toestemming geven, wordt dit kind als niet gevaccineerd beschouwd, waardoor de vaccinatiegraad als een ondergrens moet worden gezien[7]. In de gemeente Zwolle heeft 3,1% van de ouders in 2023 geen toestemming gegeven.

Hoe ziet het RVP eruit?

Binnen het RVP worden kinderen in de eerste twee jaar van hun leven tegen de volgende infectieziekten gevaccineerd: difterie, kinkhoest, tetanus, poliomyelitis, Haemophilus influenzae type b-ziekte, hepatitis B, bof, mazelen, rodehond, meningokokkenziekte, en pneumokokkenziekte. Ook het vaccin tegen het rotavirus wordt sinds 1 januari 2024 gegeven, maar over de vaccinatiegraad van dit vaccin zijn nog geen cijfers bekend[8]. In de jaren erna worden verschillende

[7] Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu. Vaccinatiegraad Rijksvaccinatieprogramma Nederland: verslagjaar 2024. Via: Vaccinatiegraad Rijksvaccinatieprogramma Nederland. Verslagjaar 2024 | RIVM
[8] Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu. Vaccinatieschema. Via: https://rijksvaccinatieprogramma.nl/vaccinaties/vaccinatieschema

vaccinaties nog herhaald. Op tienjarige leeftijd wordt aanvullend nog gevaccineerd tegen het humaan papillomavirus (HPV). Per 2025 verandert het schema op basis van de laatste inzichten over effectiviteit en timing[9]. Wat er precies verandert is te lezen op deze pagina.

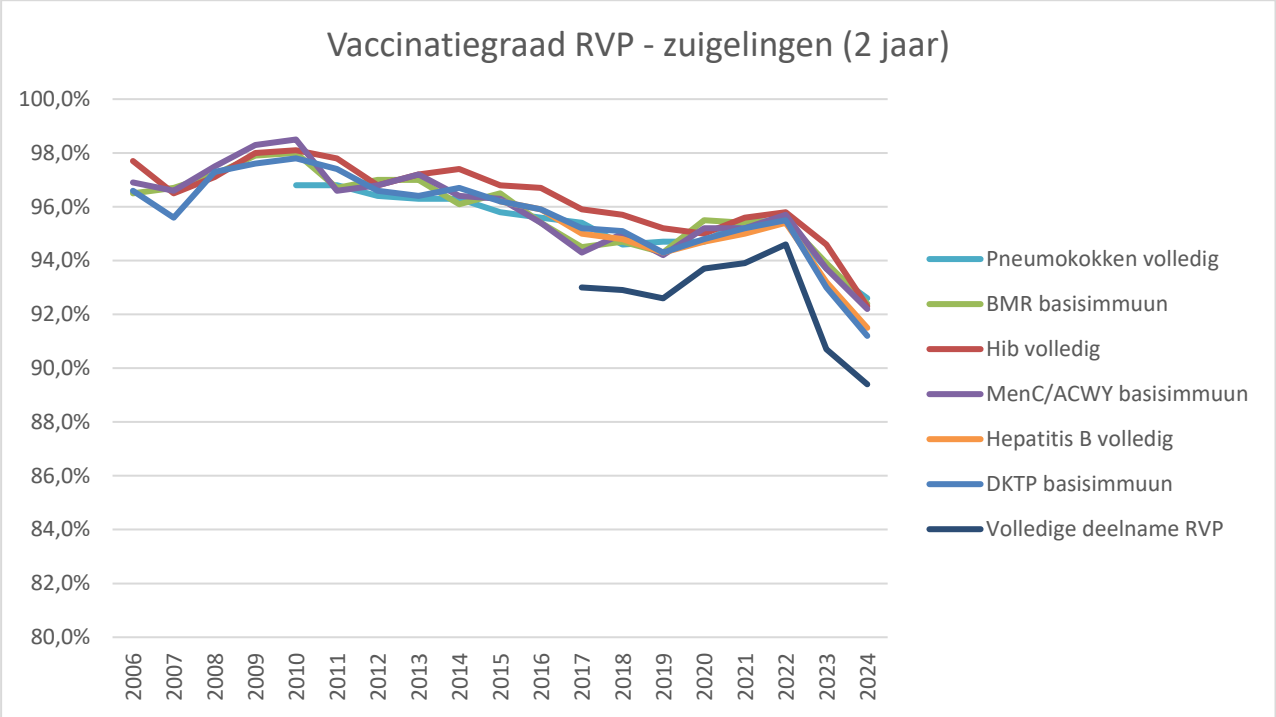
Daarnaast worden zwangeren gevaccineerd om hun pasgeborenen te beschermen. Aan zwangeren wordt na 22 weken zwangerschap via de JGZ een kinkhoestvaccinatie aangeboden[10]. Kinkhoest maakt met name zuigelingen ernstig ziek, terwijl kinderen pas na 2 maanden gevaccineerd mogen worden tegen deze ziekte. Sinds het najaar 2023 krijgen zwangeren ook de influenzavaccinatie via de JGZ om, behalve zichzelf, ook hun pasgeboren kindje te beschermen[11].

Vaccinatiegraad per vaccin (zuigelingen)

De vaccinatiegraad voor volledige deelname van zuigelingen aan het RVP in 2024 is 83,1% voor Nederland en 87,4% voor regio IJsselland[12]. Hoewel dit uitnodigt tot een vergelijking met de gemeente, blijft het in iedere situatie belangrijk dat de gemeentelijke vaccinatiegraad zo hoog mogelijk is en per vaccin in ieder geval boven de streefwaarde te blijven (95% voor de BMR-vaccinatie, 90% voor de overige vaccinaties).

In onderstaande grafiek staat de vaccinatiegraad per vaccin aangegeven sinds 2006 voor de gemeente Zwolle. De Pneumokokkenvaccinatie werd pas in 2009 ingevoerd en staat sinds 2010 afgebeeld.

[9] Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu. Veranderingen in het vaccinatieschema vanaf 2025. Via: https://rijksvaccinatieprogramma.nl/veranderingen-vaccinatieschema-vanaf-2025
[10] Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu. Kinkhoestprik voor zwangeren (22 wekenprik). Via: https://rijksvaccinatieprogramma.nl/kinkhoestprik
[11] Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu. Influenzavaccinatie: Factsheet. Via: Influenzavaccinatie | LCI richtlijnen (rivm.nl)
[12] Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu. Rijksvaccinatieprogramma (RVP): deelname zuigelingen. Via: https://www.staatvenz.nl/kerncijfers/rijksvaccinatieprogramma-rvp-deelname-zuigelingen

NB. Het jaartal geeft het verslagjaar aan, maar gaat over de zuigelingen die het jaar daarvoor twee jaar oud waren. Dus het cijfer van 2024 gaat over de zuigelingen die in 2023 twee jaar oud waren.

Volledige deelname RVP

In 2024 heeft 89,4% van de zuigelingen in gemeente Zwolle deelgenomen aan het volledige RVP. Dit is een daling t.o.v. 2023 (90,7%). 4,7% van de zuigelingen in 2024 heeft geen enkele vaccinatie gehad. Dit was 3,5% in 2023.

BMR (Bof, Mazelen, Rodehond)

Bof veroorzaakt een ontsteking van de speekselklier bij het oor. Dit zorgt voor een dikke wang. De bof kan ook leiden tot een hersenvliesontsteking en doofheid. Bof is een virus dat zich vooral via de lucht verspreidt.

Typische klachten van mazelen zijn hoge koorts en rode vlekjes op het gezicht en het lichaam. Je kunt mazelen krijgen via de lucht, door hoesten en niezen. Mazelen heeft een hoog besmettingsgevaar.

Rodehond wordt veroorzaakt door het rubellavirus. Het verspreidt zich via hoesten en niezen. Meestal wordt men niet heel ziek van rodehond. Als een vrouw tijdens de zwangerschap rodehond krijgt, loopt het kind de kans om blind, doof en/of met een ontwikkelingsachterstand geboren te worden.

In 2024 heeft 92,4% van de zuigelingen in gemeente Zwolle de BMR vaccinatie gehad. Dit is een daling t.o.v. 2023 (93,9%).

DKTP (Difterie, Kinkhoest, Tetanus, Polio)

Difterie is een ernstige, besmettelijke ziekte. Vooral jonge baby's en ouderen kunnen er ernstig ziek van worden. Difterie kan klachten geven zoals erge benauwdheid en zweren op de huid.

Kinkhoest veroorzaakt besmettelijke hoestbuien. Kinkhoest is vooral gevaarlijk voor jonge baby's. Die kunnen heel benauwd worden en uitgeput raken.

Tetanus, ook wel kaakklem of wondkramp genoemd, wordt veroorzaakt door de bacterie Clostridium tetani. Zodra de bacterie, die bijvoorbeeld in straatvuil zit, in een open wond(je) komt, kan iemand een tetanusinfectie oplopen.
Polio is ook bekend als kinderverlamming. Het Poliovirus wordt van mens op mens overgedragen door besmet voedsel, besmette ontlasting, besmet water of door kleine druppeltjes in de lucht.
In 2024 heeft 91,2% van de zuigelingen in gemeente Zwolle de DKTP vaccinatie gehad. Dit is een daling t.o.v. 2023 (93,0%).

Hepatitis B
Door hepatitis B kan men een leverontsteking krijgen. Vooral kinderen kunnen hepatitis B altijd bij zich houden, waardoor hun lever ernstig beschadigd kan raken. In 2024 heeft 91,5% van de zuigelingen in gemeente Zwolle de volledige Hepatitis B vaccinatie gehad. Dit is een daling t.o.v. 2023 (93,2%).

Hib (Haemophilus influenzae type b)
Hib-ziekten is een verzamelnaam voor infectieziekten die worden veroorzaakt door de bacterie Haemophilus influenzae type b. Typische klachten bij Hib-ziekten zijn een snotneus, een neus- en keelontsteking, hoge koorts en braken. Vooral baby's en peuters kunnen hier erg ziek van worden.
In 2024 heeft 92,3% van de zuigelingen in gemeente Zwolle de volledige Hib vaccinatie gehad. Dit is een daling t.o.v. 2023 (94,6%).

HPV (Humaan Papillomavirus)
Acht op de tien mensen raken in hun leven besmet met HPV. HPV-infecties kunnen leiden tot kanker aan de baarmoeder, mond- en keelholte, vagina, schaamlippen, anus en penis. In 2024 heeft 57,3% van de tienjarige meisjes de twee HPV-vaccinaties gehaald en 45,2% van de tienjarige jongens in gemeente Zwolle. Vanwege recente veranderingen in het vaccinatieschema is dit percentage niet goed te vergelijken met eerdere jaren.

MenC/ACWY (Meningokokken ACWY)
Meningokokkenziekte is een ziekte die wordt veroorzaakt door een bacterie, de meningokok. Van deze bacterie bestaan meerdere typen. De typen A, B, C, W en Y zijn de bekendste. Meningokokken kunnen zorgen voor hersenvliesontsteking en bloedvergiftiging. In 2024 heeft 92,2% van de zuigelingen in gemeente Zwolle de MenC/ACWY vaccinatie gehad. Dit is een daling t.o.v. 2023 (93,7%).

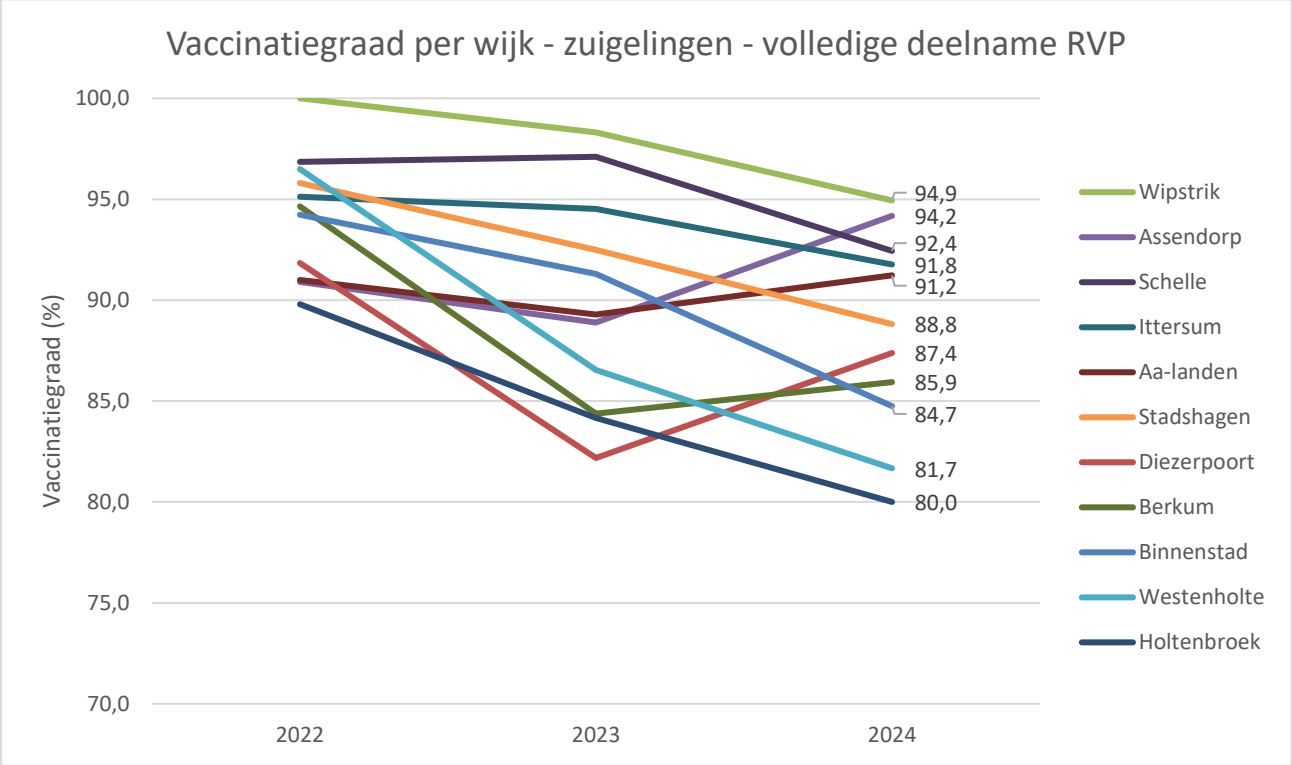
Pneumokokken
Veel mensen dragen pneumokokken bij zich en worden niet ziek. Indien mensen wel ziek worden van pneumokokken, kan dit middenoorontsteking, bijholteontsteking en bronchitis veroorzaken, maar kan het ook leiden tot ernstige longontsteking, hersenvliesontsteking of bloedvergiftiging. In 2024 heeft 92,6% van de zuigelingen in gemeente Zwolle de volledige pneumokokken vaccinatie gehad. Dit is een daling t.o.v. 2023 (93,7%).

Rotavirus
Een rotavirusinfectie is een besmettelijke ziekte, waardoor de maag en darmen ontstoken raken. Ziekteverschijnselen zijn koorts, misselijkheid, overgeven en hevige waterdunne diarree.

Rotavirusinfecties komen in Nederland veel voor, vooral bij jonge kinderen tot 2 jaar oud. Het rotavaccin is op 1 januari 2024 geïntroduceerd in het RVP, waardoor we hiervan nog geen vaccinatiegraadcijfers hebben.

Vaccinatiegraad per wijk

In de gemeente Zwolle heeft 89,4% in 2024 van de zuigelingen deelgenomen aan het volledige RVP. Dit gemeentecijfer is verder uit te splitsen naar de verschillende wijken in de gemeente. Daarbij is het belangrijk te vermelden dat we alleen wijken tonen waar in 2024 50 of meer zuigelingen wonen. Bij minder zuigelingen kan de vaccinatiegraad niet betrouwbaar worden berekend en dreigt ook de anonimiteit van zuigelingen in het geding te komen. Om die reden worden de wijken Kamperpoort-Veerallee, Poort van Zwolle, Vechtlanden en Marsweteringlanden hieronder niet weergegeven.

Doelgroepen en aandachtsgebieden[13]

Hoewel het rijksvaccinatieprogramma voor alle kinderen in Nederland gratis toegankelijk is, leert de praktijk dat niet alle kinderen (en hun ouders) even goed worden bereikt. Uit eerdere ervaringen met vaccinatiecampagnes weten we welke groepen meer aandacht of een andere benadering nodig hebben. Vaccineren is in Nederland niet verplicht, maar vanwege de bescherming die het voor zowel het individu als groepen tegen ziektes kan bieden, is het belangrijk dat iedereen voldoende wordt bereikt. Voldoende betekent dat:

- iedereen toegang heeft tot voldoende informatie om een keus over het wel of niet vaccineren van zichzelf of zijn kinderen te maken;

[13] Landelijke handreiking – het bereiken van de doelgroepen 'Doelgroep Gerichte Aanpak'

- iedereen weet waar ze terecht kunnen met vragen;
- praktische drempels bij het halen van vaccinaties zo veel mogelijk zijn weggenomen.

Het is in iedere gemeente dus belangrijk om bewust te zijn van doelgroepen die zich minder vaak vaccineren en daar aandacht voor te hebben. Je kunt hierbij denken aan: ouders met verminderde lees- en schrijfvaardigheid, gezinnen met een lage sociaaleconomische status, ongedocumenteerde gezinnen, ouders en/of kinderen in maatschappelijke opvanghuizen, of asielzoekersgezinnen en -kinderen. Ook gezinnen die vanuit hun levensbeschouwelijke overtuiging minder vaak vaccineren, zoals binnen reformatorische gezindte of antroposofische stroming, kunnen als doelgroep worden benaderd. Naast deze algemene voorbeelden van doelgroepen kunnen er lokaal nog andere specifieke groepen af te bakenen zijn, of juist sentimenten leven (bijvoorbeeld n.a.v. nepnieuws) waar aandacht aan gegeven en op ingespeeld kan worden.

Ervaringen uit de praktijk

Uit een rondvraag bij collega's van de jeugdgezondheidszorg van GGD IJsselland blijkt dat ouders in Zwolle verschillend naar vaccineren kijken. Dit verschilt ook per wijk. Zo valt op dat in de wijk Stadshagen een diverse populatie woont. Het is een wijk met veel hoogopgeleide, tweeverdienende ouders, die zich zelf verdiepen in het Rijksvaccinatieprogramma (RVP). Dat wordt ook gezien in het oosten van Zwolle en in de meeste delen van Zwolle Zuid: de meeste inwoners zijn na bestudering positief over het RVP. Daarnaast zijn er in Stadshagen ook sociale huurwoningen en wonen er in Breecamp personen met een migratieachtergrond. JGZ-professionals zien onder deze groep mensen dat zij zich zorgen maken over de samenstelling van de vaccinaties (giftige stoffen) en is er wantrouwen in de overheid. Ook het argument dat vaccinaties niet meer nodig zijn – omdat veel ziektes niet meer voorkomen – is een argument om de kinderen niet te vaccineren. Al ziet men door de huidige berichtgeving over kinkhoest en mazelen, dat vragen van deze groep over de situatie in Zwolle toenemen.
In Zwolle Noord en het centrum van Zwolle Zuid wonen veel inwoners met verschillende culturele achtergronden, een laag opleidingsniveau en een relatief laag sociaaleconomische status ten opzichte van andere wijken in Zwolle. Ook hier is er vaak meer vertrouwen in het eigen immuunsysteem dan in de vaccins. Dit geldt met name voor de nieuwere vaccins in het RVP, zoals tegen het rotavirus. Daarnaast worden argumenten als, weinig vertrouwen in de overheid, autisme na (BMR-)vaccinatie, kind te klein voor vaccinaties en meer vertrouwen in vaccinaties uit land van herkomst genoemd om niet te vaccineren.

Huidig aanbod GGD IJsselland

GGD IJsselland voert veel activiteiten uit om verspreiding van infectieziekten te voorkomen, waaronder vaccineren en het uitvoeren van bron-en contactonderzoek na een infectieziektemelding. Daarnaast zet GGD IJsselland zich in om de vaccinatiegraad van ziekten uit het RVP in Zwolle hoog te houden. Dit doen we door het aanbieden van de vaccinaties in de wijk. De JGZ heeft binnen de gemeente Zwolle drie locaties: Zwolle Noord (Straussplein), Zwolle West (Werkerlaan) en Zwolle Zuid (Democratenlaan). Vaccinaties komen standaard aan bod tijdens de consulten met ouders en hun kinderen. Aan ouders die veel vragen hebben of twijfelen over de nut en noodzaak van vaccineren worden extra voorlichtingsgesprekken aangeboden. Bij een lokale uitbraak van een infectieziekte uit het RVP worden er extra inspanningen verricht om ouders van

niet-gevaccineerde kinderen te bereiken. Dit wordt gedaan door ouders te informeren via brieven en (extra) vaccinatiemomenten aan te bieden op school en/of in de wijk. Een tolk helpt bij het voeren van het gesprek met anderstaligen. Voor Oekraïense vluchtelingen is er in Zwolle Zuid samen met Vluchtelingenwerk een informatiebijeenkomst georganiseerd. Naast al deze inspanningen liggen er nog mogelijkheden voor initiatieven gericht op specifieke doelgroepen, die we graag met gemeente Zwolle en eventuele netwerkpartners bespreken.

Samen zorgen voor een plan van aanpak

In de gemeente Zwolle zien we een daling van deelname aan het RVP vanaf 2014. Sinds 2022 is er een sterke daling te zien. En in het verslagjaar 2023 duikt de BMR onder de Nederlandse doelstellingsnorm van 95%. Dat betekent dat de kans op uitbraken van mazelen in deze regio is vergroot. De vaccinatiegraad voor HPV blijft percentueel gezien het meest achter, al is dit ook een landelijke trend.
Wat betreft de verschillende wijken in de gemeente Zwolle zien we een behoorlijk grote spreiding in het percentage van volledige deelname aan RVP in 2024: van 94.9% in Wipstrik tot 80,0% in Holtenbroek. Ook de trend van de laatste drie jaar verschilt tussen de wijken. We zien het laatste jaar een stijging in de vaccinatiegraad voor de wijken Assendorp, Aa-landen, Diezerpoort en Berkum, terwijl er een duidelijke daling te zien is in Wipstrik, Schelle, Ittersum, Stadshagen, Binnenstad, Westenholte en Holtenbroek. Dit komt overeen met de ervaringen van de JGZ-professionals die werken in deze wijken.

Concluderend zien we een dalende trend in de vaccinatiegraad in Zwolle, wat een risico vormt voor (lokale) uitbraken van infectieziekten. Het is daarom nodig om deze trend te keren. Wel moet aangetekend worden dat, met de invoering van *informed consent*, er minder goed zicht is op de werkelijke vaccinatiegraad in Zwolle en de getoonde cijfers vanaf 2022 een onderrapportage is. Zoals hierboven benoemd kunnen er verschillende oorzaken ten grondslag liggen aan de verminderde participatie aan het RVP. Het is van belang dat regionale en lokale/wijkgerichte acties worden ingezet om de vaccinatiegraad te verhogen.

Graag gaan we met de gemeente(n) en lokale netwerkpartners in gesprek om met elkaar kennis en behoeften uit te wisselen om zo tot een gericht plan te komen voor een stijgende vaccinatiegraad. Vervolgens willen we jaarlijks over de ontwikkelingen met elkaar in gesprek blijven, zodat we waar nodig bij kunnen sturen.

www.ggdijsselland.nl

IJsselland